УДК 338.43.02
JEL O13, P32, Q12, Q18
ORCID ID
AAC-4017-2020; https://orcid.org/0000-0001-5561-901X
ORCID ID
AAC-8323-2020; https://orcid.org/0000-0001-9357-8925
DOI https://doi.org/10.17721/tppe.2022.44.7

Андрос С.В., д.е.н., доцент
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Герасимчук В.Г., д.е.н., професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність статті зумовлена необхідністю використання в Україні досвіду Європейського Союзу (ЄС) щодо реалізації Єдиної сільськогосподарської політики (САР), спрямованої на державну підтримку сільських територій. Метою статті є аналітичний огляд пріоритетів, завдань, схем та заходів САР ЄС щодо організації та реалізації державної підтримки сільських територій. У статті використовувалися опитувальні та аналітичні методи дослідження, вивчалося законодавство ЄС, на підставі якого надається державна підтримка сільським територіям. В якості інструменту прийняття рішень у контексті ефективності заходів САР ЄС щодо державної підтримки сільських територій використовувалися такі методи дослідження: аналіз та синтез; індукція, дедукція та аналогія; абстракція; узагальнення; ідеалізація. Для формулювання рекомендацій узагальнено європейський досвід типізації сільських територій, державної політики щодо підтримки сільського розвитку в рамках соціально-економічного, природно-кліматичного та екологічного аспектів. Акцентується увага на доцільності державної фінансової підтримки сільських територій з огляду на неможливість повною мірою виконувати функцію – забезпечення продовольством населення. Проаналізовано Регламенти ЄС, які визначають порядок підтримки сільських районів через Європейський фонд розвитку сільських територій (EAFRD). У системі САР виділено особливий компонент (Second Pillar), адресований сільським територіям. Встановлено доцільність виділення серед сільськогосподарських товаровиробників окремих категорій господарств, гідних особливого ставлення до них з боку суспільства і держави. Проаналізовано тенденції розвитку сільських територій ЄС в умовах реформування САР. Доведено ефективність заходів САР щодо державної фінансової підтримки сільських територій. Запропоновано напрями використання досвіду країн ЄС щодо вдосконалення механізму підтримки розвитку сільської економіки на державному та регіональному рівні: організація міжвідомчої співпраці, створення мережі агенцій сільського розвитку, розвиток сільськогосподарського виробництва з урахуванням потреб сільських територій.

Ключові слова: *державна підтримка, Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD), Європейський союз, Єдина сільськогосподарська політика, сільські території, фермерство.*

Постановка проблеми. Забезпечення успішного динамічного розвитку сільських територій та ефективне використання нових можливостей функціонування аграрної галузі економіки є сьогодні актуальними завданнями державної політики не лише для України, а й практично для всіх країн світу, досвід фінансової підтримки сільських районів у яких викликає непідробний дослідницький інтерес.

Сільський розвиток – складний виклик і водночас – прагматичне завдання. Саме у сільській місцевості невеликими товаровиробниками забезпечується виробництво значної кількості сільськогосподарської продукції. Це внесок у продовольчу безпеку країни. Це внесок до сімейних бюджетів. Це внесок у розвиток власних громад.

Зазначимо, що довгий час українське село розглядалося як ресурс для сільгоспвиробництва. Питання соціального розвитку, екологічні, культурні, освітні відступали на другий план. У результаті отримали специфічну ситуацію, коли маємо потужний аграрний сектор та водночас складне соціально-економічне становище на селі.

Сільські поселення країн – членів ЄС, незважаючи на макроекономічні, інституційні та інші відмінності, що мають місце, стикаються з аналогічними вітчизняними проблемами, пов'язаними з відпливом населення із сільських районів, високим рівнем безробіття серед сільської молоді та жінок, несприятливими наслідками зміни клімату та погіршення екології, обмеженою доступністю багатьох необхідних для життя послуг, суттєвими перешкодами до технологічних та соціальних інновацій.

Єдина сільськогосподарська політика ЄС (Common Agricultural Policy – CAP), вектори якої спрямовані на сільське господарство та на сільські території, підтримує динамічність та економічну життєздатність сільських районів за допомогою фінансування та дій, що сприяють розвитку сільських районів. Тобто державна політика спрямовується на максимальне задоволення потреб та прагнень мешканця сільської місцевості. Впровадження політики сільського розвитку в Україні відповідає європейським цінностям та європейській практиці.

У зв'язку з цим виникає потреба у пошуку нових шляхів фінансової підтримки сільської місцевості. Історичний досвід розвитку сільських територій ЄС: від вирішення проблеми продовольчої безпеки до комплексного та диверсифікованого розвитку села може виявитися дуже корисним. Адаптація до українських умов накопичених у ЄС знань та практичних навичок у галузі організаційно-економічних аспектів розвитку сільських територій дозволить вибудувати власну систему комплексних заходів сталого розвитку сільського господарства та інших галузей сільської економіки, удосконалювати сільське самоврядування.

Можливість використання в розробці та реалізації української аграрної політики окремих механізмів, інструментів та заходів, апробованих у європейському сільському просторі, мотивує вчених до скрупульозного вивчення наявних у ЄС політичних практик у сфері підтримки сільського розвитку, а також до об'єктивної оцінки їх ефективності та доцільності для інкорпорації у вітчизняне середовище.

Аналіз останніх публікацій. Вивченню розвитку сільських територій ЄС присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року висвітлено Ю. Лупенко та ін. [1]. Вплив CAP та її реформ на зростання продуктивності в сільському господарстві досліджено К. Аровуорі та Т. Юр'єля

(Arovuori, Yrjölä, 2015) [2], М. Петіт *(Petit, 2019)* [3]. Нова модель реалізації САР після 2020 р. концептуально обґрунтована М. Кері *(Carey, 2019)* [4]. Продовжили дослідження у цьому напрямі І. Дж. Терлуїн і Г.С. Венема *(Terluin, Venema, 2004)* [5], П. Дюпраз, Х. Гіомард *(Dupraz, Guyomard, 2019)* [6]. Шляхи оптимізації САР представлені у роботах С. Тардіті *(Tarditi, 1987)* [7], Т. Гродзіцького та М. Янкевича *(Grodzicki, Jankiewicz, 2022)* [8]. Сценарії САР для європейської сільськогосподарської та сільської систем знайшли відображення у працях К. Наццаро, Г. Маротта *(Nazzaro, Marotta, 2016)* [9], А. Метьюз *(Matthews, 2018)* [10].

В останні десятиліття в теоретичних та практичних підходах щодо державної підтримки розвитку сільських територій ЄС відбувається низка суттєвих змін. Тому, незважаючи на значну кількість наукових праць з цієї теми, проблеми розвитку сільських територій, як і раніше, залишаються недостатньо вивченими.

Звідси випливає основна гіпотеза дослідження що полягає у можливості використання досвіду країн – членів ЄС щодо організації та реалізації державної підтримки сільських територій, що відповідає сучасному етапу реформування економіки українського села, особливостям взаємовідносин господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу та рівню соціально-економічних змін в умовах війни.

Невирішені частини проблеми. Дослідження досвіду підтримки виробництва та доходів фермерських господарств у країнах – членах ЄС, його потенціалу для використання в українській аграрній практиці передбачає розгляд європейського законодавства, що регулює підтримку доходів ЄС у сільському господарстві. Пильному вивченню підлягали: Регламент № 1305/2013 [11], що визначає порядок підтримки сільських районів Європейським фондом розвитку сільських територій (EAFRD); Регламент № 1306/2013 [12] про фінансування, управління та моніторинг єдиної сільськогосподарської політики; Регламент № 2017/2393 [13], що вносить поправки до Регламенту № 1305/2013. Більше того, особливе значення для проведеної в дослідженні аналітичної роботи мала, по-перше, інформація, що міститься у звітах EAFRD за останні роки (період 2014–2020 рр.), по-друге, опубліковані планові матеріали фонду на наступний етап реформування САР (2021–2027) рр.

Всі зазначені джерела, що використовуються при підготовці статті, аналізуються для всебічної оцінки досвіду підтримки сільських територій у рамках САР з позиції своєчасності здійснюваних заходів та їх оригінальності (з урахуванням викликів і загроз, що виникають сьогодні), а також міжнародної значущості та імплементованості в складних повоєнних умовах.

Метою статті – аналітичний огляд пріоритетів, завдань, схем та заходів САР ЄС щодо організації та реалізації державної підтримки сільських територій.

Методи дослідження. Зазначена в роботі мета досягнута з використанням різних оглядово-аналітичних методів, зокрема: періодизація планів та результатів здійснення політичних заходів та програм; аналіз наявної статистики; ретельне вивчення європейського законодавства, розробленого для реалізації відповідних політичних ініціатив; узагальнення теоретичних досліджень, аналітичних звітів та формулювання (в результаті) важливих наукових висновків.

Результати дослідження. У Європейському Союзі вже протягом багатьох років велика увага приділяється формуванню та реалізації ефективних підходів до розвитку сільських територій (сільської місцевості), які за період свого існування зазнали значних змін: від забезпечення продовольчої безпеки на основі інтенсивного сільського господарства до підтримки диверсифікованого розвитку багатофункціональної сільської економіки, створення привабливих робочих місць та підвищення рекреаційного та екологічного потенціалу села.

Нині в ЄС розроблено та застосовується комплекс адміністративних, економічних, правових та інших інструментів, спрямованих на розвиток сільської місцевості; сформовано багаторівневу та міжвідомчу систему управління та фінансування сільського розвитку. Розробкою та реалізацією стратегії та програм розвитку сільських територій займається низка міністерств та відомств, за активної участі аграрних та промислових об'єднань, організацій з охорони навколишнього середовища, регіональних управлінь, представників приватного сектору та сільського населення.

В Україні сільські території сьогодні стикаються з багатьма системними проблемами. Це нерозвиненість інженерної та соціальної інфраструктури, сфери послуг, відсутність привабливих робочих місць, низький рівень розвитку місцевого самоврядування. Внаслідок чого спостерігається міграція сільського населення (переважно молоді та працездатного населення) до міст. Крім того, сільські території поки що не справляються з виконанням своєї основної функції – забезпечення продовольством населення.

Позначаючи значимість окресленої проблеми, почнемо з акценту на тому, що розвиток сільських районів є «другим стовпом» САР, спрямованим на підтримку доходів та ринкових заходів за рахунок посилення соціальної, екологічної та економічної стійкості сільських районів. При цьому САР передбачено реалізація певних заходів. Зокрема, підтримка доходів за рахунок прямих платежів забезпечує стабільність доходів і винагороджує фермерів за екологічно чисте сільське господарство та надання громадських послуг, які не оплачуються на ринку. Наприклад, догляд за сільською місцевістю, ринкові заходи (таких як раптове падіння попиту через загрозу здоров'ю або падіння цін внаслідок тимчасового надлишку пропозиції на ринку). Ідеться також про заходи щодо розвитку сільських районів з національними та регіональними програмами для задоволення конкретних потреб та вирішення проблем, що стоять перед сільськими районами.

У цьому зв’язку варто зазначити, що ЄС витрачає близько 30% свого бюджету на підтримку аграрної галузі економіки та сільських територій, що підтверджує їхнє значуще місце у забезпеченні національної безпеки країн – членів ЄС. Статистика демонструє такі дані: бюджет ЄС на 2021 рік передбачав асигнування на зобов'язання у розмірі 168,5 млрд євро. САР становило 33,1% бюджету ЄС-27 у 2021 році (55,71 млрд євро). При цьому заходи щодо розвитку сільських районів (компонент 2 САР) – 23,2% (15,3 млрд євро) [14]. Утім результати аналізу свідчать, що частка бюджету ЄС, що припадає на витрати на сільське господарство, останніми роками знижується. У той час, як на початку 1980-х років САР становила 66% бюджету ЄС, у період 2014–2020 рр. на неї припадало лише 37,8%, а в період 2021–2027 рр. – 31,0%. У період з 1990 р. по 2021–2027 рр. бюджетні витрати на САР у порівнянні з валовим національним доходом ЄС знизяться з 0,54% до прогнозованих 0,32% [14]. Підтримка фермерів ЄС із загального бюджету ЄС у 2019 р. представлена на рис. 1.

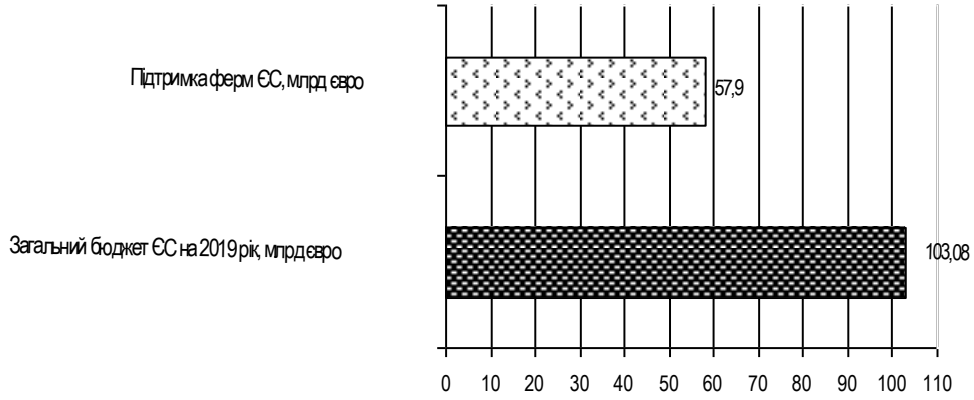

Рис. 1. Підтримка фермерів ЄС із загального бюджету ЄС у 2019 році, млрд євро
Джерело: складено авторами за матеріалами [15].

Внесок САР у досягнення цілей ЄС, спрямованих на: а) підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; б) досягнення збалансованого територіального розвитку сільських господарств, у тому числі створення та закріплення робочих міст; в) забезпечення раціонального використання природних ресурсів та боротьба зі зміною клімату, підтримується Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських районів (EAFRD). До-речі, бюджет EAFRD на 2021-2027 рр. становить 95,5 млрд євро, включаючи вливання 8,1 млрд євро з інструменту відновлення ЄС наступного покоління для вирішення проблем, спричинених пандемією COVID-19. Близько 30% коштів на відновлення були доступними у 2021 р., а решту 70% буде вивільнено у 2022 році (рис. 2).

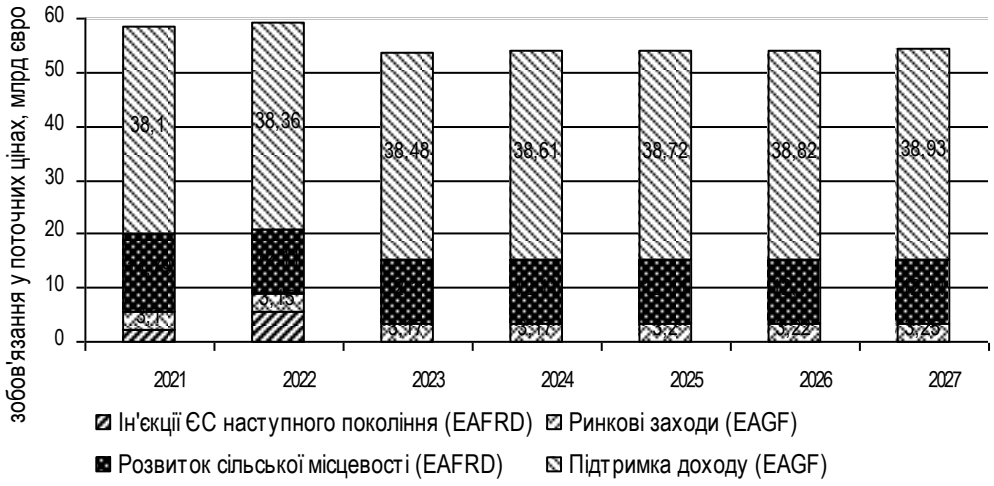

Рис. 2. Асигнування на САР, 2021-2027 рр.
Джерело: складено авторами за матеріалами [16].

Вказані вище цілі реалізуються через національні та регіональні програми розвитку сільських районів (RDP), які спільно фінансуються EAFRD та національними бюджетами країн ЄС. Протягом періоду програмування з 2014 р. до 2020 р. EAFRD виділив 100 млрд євро на RDP. Зобов'язання щодо витрат на розвиток сільських районів за напрямами у 2014–2020 рр. представлено на рис. 3.

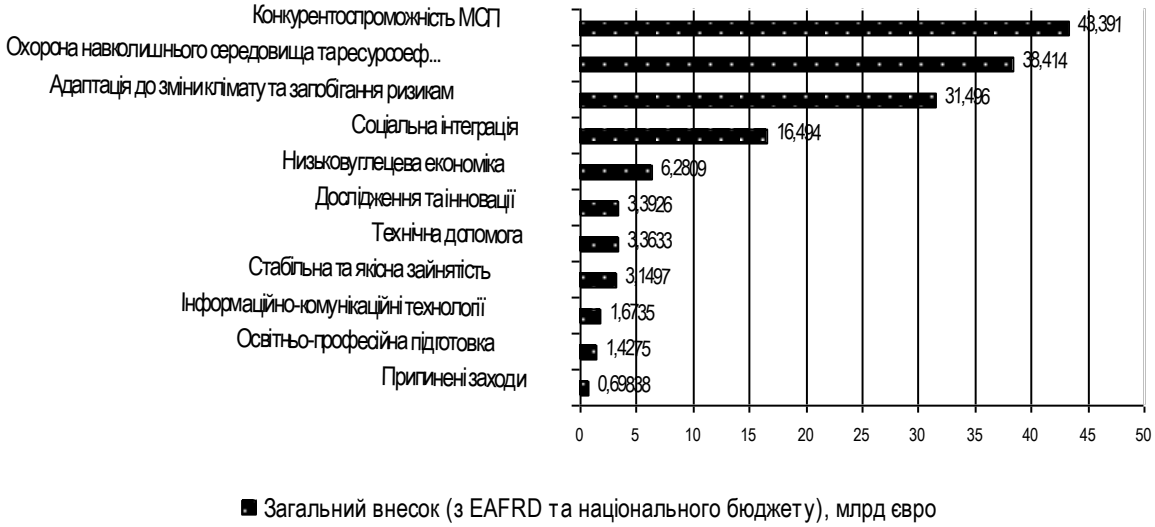

Рис. 3. Зобов'язання щодо витрат на розвиток сільських районів за напрямами, 2014–2020 рр.

Джерело: складено авторами за матеріалами [16].

EAFRD також може надавати інвестиційну підтримку сільським підприємствам та проектам за допомогою фінансових інструментів, таких як кредити, гарантії або акціонерний капітал. RDP співфінансуються з національних бюджетів і можуть бути підготовлені як на національній, так і регіональній основі. Європейська комісія затверджує та контролює RDP. Рішення щодо вибору проектів та надання платежів приймаються національними та регіональними органами управління.

Кожна RDP має працювати як мінімум над чотирма із шести пріоритетів EAFRD. Зокрема, ідеться по-перше, про заохочення передачі знань та інновацій у сільському господарстві та сільських районах. По-друге, підвищення життєздатності та конкурентоспроможності всіх видів сільського господарства та просування інноваційних сільськогосподарських технологій. Третє, це сприяння організації харчового ланцюга, благополуччю тварин та управління ризиками у сільському господарстві. Четверте, сприяння ефективності використання ресурсів та підтримка переходу до низьковуглецевої та стійкої до зміни клімату економіки у сільському, продовольчому та лісовому секторах. П'яте, відновлення, збереження та поліпшення екосистем, пов'язаних із сільським господарством. Шосте, сприяння соціальній інтеграції, скорочення бідності та економічного розвитку у сільських районах.

Пріоритети EAFRD, у свою чергу, розбиті на 18 конкретних пріоритетних областей. У своїх програмах країни встановлюють цілі, які стосуються обраних ними пріоритетів та основних напрямів, а також стратегію досягнення своїх цілей. При розробці своїх стратегій країни обирають із «переліку» 20 політичних заходів, які можуть бути адаптовані до національних та регіональних умов для досягнення одного чи кількох пріоритетів EAFRD. Прогрес у досягненні цільових показників відстежується за допомогою загальної системи моніторингу та оцінки (CMEF). Не менше 30% фінансування кожної RDP має бути спрямоване на заходи, що стосуються навколишнього середовища та зміни клімату, більша частина яких спрямовується через гранти та щорічні виплати фермерам, які переходять на екологічно безпечні методи. Не менше 5% фінансування RDP має бути спрямоване на дії, що базуються на підході місцевого розвитку під керівництвом ЛІДЕРА/спільноти [17].

Програми розвитку сільських районів також можуть підтримувати ініціативу «розумні села», метою якої є надання універсального набору інструментів для заохочення, забезпечення та масштабування інновацій у сільських районах по всій Європі для вирішення спільних проблем, з якими стикаються громадяни сільської місцевості.

«Розумні села» – це спільноти у сільській місцевості, які використовують інноваційні рішення для підвищення своєї стійкості, спираючись на місцеві переваги та можливості.

LEADER – це підхід «знизу вгору», коли фермери, сільські підприємства, місцеві організації, органи державної влади та окремі особи з різних секторів об'єднуються для формування місцевих груп дій [17].

Нова CAP має ключове значення для забезпечення майбутнього сільського та лісового господарства, а також для досягнення цілей Європейської зеленої угоди. CAP – це модернізована політика з акцентом на результати та продуктивність.

За період 2023-2027 рр. CAP буде побудована на десяти ключових цілях. забезпечити справедливий дохід фермерам; підвищення конкурентоспроможності; покращення положення фермерів у харчовому ланцюзі; дії щодо зміни клімату; турбота про навколишнє середовище; збереження ландшафту та біорізноманіття; підтримка оновлення покоління; жваві сільські райони; захист якості їжі та здоров'я; заохочення знань та інновацій [18].

Завдання, орієнтовані на соціальні, екологічні та економічні цілі, стануть основою, на якій країни ЄС розробляють власні стратегічні плани CAP. Кожна країна ЄС розробляє національний стратегічний план CAP, який включає поєднання фінансування підтримки доходів, розвитку сільських районів та ринкових заходів. Законодавство про CAP встановлює загальний набір показників як частину нової системи ефективності, моніторингу та оцінки. CAP містить низку політичних реформ для підтримки переходу до сталого сільського господарства ЄС. CAP підтримує сільське господарство, роблячи вагомий внесок у досягнення цілей Європейської зеленої угоди. Плани CAP відповідають екологічному та кліматичному законодавству.

У своєму стратегічному плані CAP кожна країна ЄС зобов'язана показувати високі амбіції щодо дій у галузі навколишнього середовища та клімату порівняно з попереднім програмним періодом та зобов'язана оновлювати план при зміні кліматичного та екологічного законодавства. Національні стратегічні плани CAP сприяють досягненню цілей «Зеленого курсу». Наприклад, на кожній фермі не менше 3% орних земель відведено під біорізноманіття та непродуктивні елементи з можливістю отримання підтримки через еко-схеми для досягнення 7% [19]. Також охороняються водно-болотні угіддя та торфовища. Не менше 25% бюджету на прямі платежі виділено на еко-схеми, що забезпечують сильніші стимули для сприятливих для клімату та навколишнього середовища методів та підходів ведення сільського господарства (органічне землеробство, агроекологія, вуглецеве землеробство), а також покращення умов утримання тварин. Не менше 35% коштів спрямовано на заходи щодо підтримки клімату, біорізноманіття, навколишнього середовища та благополуччя тварин. У секторі фруктів та овочів операційні програми виділятимуть не менше 15% своїх витрат на охорону навколишнього середовища (порівняно з 10% протягом поточного програмного періоду). 40% бюджету CAP мають бути пов'язані з кліматом та рішуче підтримувати загальне зобов'язання виділити 10% бюджету ЄС на цілі в галузі біорізноманіття до кінця періоду багаторічної фінансової структури ЄС (MFF) [18].

Країни ЄС повинні спрямовувати не менше 10% своїх прямих платежів на інструмент підтримки перерозподілу доходів, щоб краще задовольняти потреби в доходах малих та середніх ферм [19]. Нове законодавство містить обов'язкове, але гнучке визначення активного фермера, яке має бути

встановлене країнами ЄС, включаючи рівень діяльності, що здійснюється. Тільки активні селяни можуть отримати певну підтримку ЄС. Соціальні виплати САР пов'язані з дотриманням певних трудових стандартів ЄС, а бенефіціари здобудуть стимул до покращення умов праці на фермах.

Країни ЄС повинні розподіляти не менше 3% свого бюджету прямих платежів на молодих фермерів у вигляді підтримки доходів чи інвестицій або стартової допомоги молодим фермерам [19]. Крім того, гендерна рівність та розширення участі жінок у сільському господарстві також вперше стали частиною цілей стратегічних планів САР.

САР сприяє зміцненню позиції фермерів у ланцюжку поставок та підвищенню конкурентоспроможності агропродовольчого сектору. Нові правила зміцнюють співпрацю виробників, стимулюючи фермерів до спільної роботи та дозволяючи їм створювати врівноважуючу силу на ринку. САР зберігає загальну ринкову орієнтацію попередніх реформ, спонукаючи фермерські господарства ЄС узгоджувати пропозицію з попитом у Європі та за її межами. Щоб упоратися з майбутніми кризами, реформована САР включає новий фінансовий резерв у розмірі не менше 450 млн євро на рік [19]. Узгоджені конкретні правила для покращення підтримки винного сектору.

Узагальнюючи вищесказане, можна говорити про наявність у країнах ЄС досить ефективної політики регулювання аграрного сектору з різноманітною та значною мірою пільговою системою кредитування суб'єктів сільського господарства, розрахованою на реальні потреби та можливості в агропромисловому виробництві, яка гарантує виробництво достатньої кількості продовольства та забезпечує справедливий рівень життя людей, які займаються сільським господарством.

Висновки. Наголошуючи на значущості сільських територій у розвитку країн, а отже, важливості та необхідності їх підтримки, доцільно процитувати слова Урсули фон дер Ляйєн – президента Європейської комісії, яка зазначає, що «Сільські райони є тканиною нашого суспільства та серцевиною нашої економіки. Вони є основною частиною нашої ідентичності та нашого економічного потенціалу. Ми будемо берегти і зберігати наші сільські райони та інвестувати в їхнє майбутнє» [20].

Аналіз змісту САР в останні програмні періоди, оцінка напрямів та обсягів видатків EAFRD дозволяють констатувати наступне.

САР ЄС вибудовується на спільних пріоритетах, надаючи окремим державам — членам ЄС певну свободу в їхньому ранжируванні та виборі інструментів реалізації (національні програми передбачають як мінімум чотири пріоритети із шести).

Ключовою концептуальною ідеєю в організації підтримки сільських територій є наголос на багатофункціональності фермерських господарств, і тому держава не бере на себе такі функції, як розвиток сільської інфраструктури, диверсифікація сільської діяльності та деякі інші, а стимулює до їх виконання фермерів, реалізуючи це саме через EAFRD (через напрямки, що передбачають розвиток малого бізнесу, підтримку молодих підприємців, залучення жінок до сільської місцевості).

У розвитку сільських територій ЄС наголошує: 1) на допомогу тим районам, які перебувають у несприятливих кліматичних та географічних умовах; 2) на збереження навколишнього середовища у межах сільських територій; 3) на пристосування сільських територій до зміни клімату та скорочення негативного впливу на клімат.

Досягнення сільського господарства ЄС є прямим результатом його послідовної і водночас гнучкої аграрної політики. Ще з часу утворення Спільного ринку сільське господарство було центральною областю турбот міждержавних та державних органів управління.

Отримані результати та виявлені в ході наукового пошуку можливості ефективного (заснованого на критичному аналізі) використання міжнародного досвіду у вітчизняній господарській практиці є підставою для проведення порівняльного аналізу умов розвитку сільських територій у країнах ЄС та в Україні, виявлення ступеня їхньої ідентичності, а також надання пропозицій щодо уніфікованих шляхів вирішення найбільш актуальних поточних проблем сільського розвитку та запобігання майбутнім.

Практична значимість запропонованих положень статті полягає у їх змістовності, своєчасності, можливості використовувати безпосередньо в ході розробки чи коригування відповідних стратегій розвитку фермерського господарства в Україні.

Окремі пропозиції авторів можуть використовуватися органами державного, регіонального та муніципального рівня при формуванні та впровадженні політики розвитку сільських районів.

Література.

1. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.; за ред. Ю.О. Лупенка. Київ : ННЦ ІАЕ, 2019. 60 с.
2. Arovuori K. & Yrjölä T. (2015). The Impact of the CAP and its Reforms on the Productivity Growth in Agriculture, 147 th Seminar, October 7-8, 2015, Sofia, Bulgaria 212241, European Association of Agricultural Economists. DOI: 10.22004/ag.econ.212241.
3. Petit M. (2019). Another Reform of the Common Agricultural Policy: What to Expect. EuroChoices, Vol. 18, No. 1. pp. 34–39. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12221
4. Carey M. (2019). The Common Agricultural Policy's New Delivery Model Post-2020: National Administration Perspective. EuroChoices, Vol. 18, No. 1, pp. 11–17. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12218
5. Terluin I.J., Venema G.S. (2004). Second Pillar o the CAP: What Can We Learn From the Experiences with the Menu Approach?. Report at the 87-th Seminar EAAE, Assessing Rural Development Policies of the CAP, Vienna, Austria, 21–23 April 2004. URL: https://research.wur.nl/en/publications/second-pillar-of-the-cap-what-can-we-learn-from-experiences-with--2
6. Dupraz P., Guyomard H. (2019). Environment and Climate in the Common Agricultural Policy. EuroChoices, Vol. 18, Issue 1, pp 18–25. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12219
7. Tarditi S. (1987). The Common Agricultural Policy: The Implications for Italian Agriculture. Journal of Agricultural Economics. Vol. 38, Issue 3, pp. 407-422. https://doi.org/10.1111/j.1477-9552.1987.tb01060.x.
8. Grodzicki T., Jankiewicz M. (2022) The Role of the Common Agricultural Policy in Contributing to Jobs and Growth in EU's Rural Areas and the Impact of Employment on Shaping Rural Development: Evidence from the Baltic States. PLoS ONE. Vol. 17, Issue 2: e0262673. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262673.
9. Nazzaro C., Marotta G. (2016). The Common Agricultural Policy 2014-2020: Scenarios for the European Agricultural and Rural Systems. Agricultural and Food Economics. Vol. 4, No. 1, pp. 16. DOI:10.1186/s40100-016-0060-y
10. Matthews A. (2018). The CAP in the 2021–2027 MFF Negotiations. Intereconomics, Vol. 53, No. 6. pp. 306–311.
11. Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета. URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj
12. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the Financing, Management and Monitoring of the Common Agricultural Policy and Repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008 URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj
13. Регламент (ЕС) 2017/2393 на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2017 година за изменение на Регламент (ЕС) № 1305/2013 относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32017R2393
14. Financing of the CAP. URL: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/106/financing-of-the-cap
15. The common agricultural policy at a glance. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en

16. Common agricultural policy funds. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#eagf

17. Rural development. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en#leader

18. Key policy objectives of the new CAP. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27/key-policy-objectives-new-cap_en

19. The new common agricultural policy: 2023-27. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_en

20. A long-term vision for the EU's rural areas. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en

References

1. Stratehichni napryamy staloho rozvytku sil's'kykh terytoriy na period do 2030 roku / Lupenko YU.O., Malik M.Y., Bulavka O.H. ta in.; za red. YU.O. Lupenka. Kyyiv: NNTS IAE, 2019. 60 s.

2. Arovuori K. & Yrjölä T. (2015). The Impact of the CAP and its Reforms on the Productivity Growth in Agriculture, 147 th Seminar, October 7-8, 2015, Sofia, Bulgaria 212241, European Association of Agricultural Economists. DOI: 10.22004/ag.econ.212241.

3. Petit M. (2019). Another Reform of the Common Agricultural Policy: What to Expect. EuroChoices, Vol. 18, No. 1. pp. 34–39. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12221

4. Carey M. (2019). The Common Agricultural Policy's New Delivery Model Post-2020: National Administration Perspective. EuroChoices, Vol. 18, No. 1, pp. 11–17. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12218

5. Terluin I.J., Venema G.S. (2004). Second Pillar o the CAP: What Can We Learn From the Experiences with the Menu Approach?. Report at the 87-th Seminar EAAE, Assessing Rural Development Policies of the CAP, Vienna, Austria, 21–23 April 2004. URL: https://research.wur.nl/en/publications/second-pillar-of-the-cap-what-can-we-learn-from-experiences-with--2

6. Dupraz P., Guyomard H. (2019). Environment and Climate in the Common Agricultural Policy. EuroChoices, Vol. 18, Issue 1, pp 18–25. https://doi.org/10.1111/1746-692X.12219

7. Tarditi S. (1987). The Common Agricultural Policy: The Implications for Italian Agriculture. Journal of Agricultural Economics. Vol. 38, Issue 3, pp. 407-422. https://doi.org/10.1111/j.1477-9552.1987.tb01060.x.

8. Grodzicki T., Jankiewicz M. (2022) The Role of the Common Agricultural Policy in Contributing to Jobs and Growth in EU's Rural Areas and the Impact of Employment on Shaping Rural Development: Evidence from the Baltic States. PLoS ONE. Vol. 17, Issue 2: e0262673. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262673.

9. Nazzaro C., Marotta G. (2016). The Common Agricultural Policy 2014-2020: Scenarios for the European Agricultural and Rural Systems. Agricultural and Food Economics. Vol. 4, No. 1, pp. 16. DOI:10.1186/s40100-016-0060-y

10. Matthews A. (2018). The CAP in the 2021–2027 MFF Negotiations. Intereconomics, Vol. 53, No. 6. pp. 306–311.

11. Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета. URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj

12. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the Financing, Management and Monitoring of the Common Agricultural Policy and Repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008 URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj

13. Регламент (ЕС) 2017/2393 на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2017 година за изменение на Регламент (ЕС) № 1305/2013 относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32017R2393

14. Financing of the CAP. URL: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/106/financing-of-the-cap

15. The common agricultural policy at a glance. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en

16. Common agricultural policy funds. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#eagf

17. Rural development. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_en#leader

18. Key policy objectives of the new CAP. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27/key-policy-objectives-new-cap_en

19. The new common agricultural policy: 2023-27. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_en

20. A long-term vision for the EU's rural areas. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en

Andros S.V., *Doctor of Economics, Associate Professor*
National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy"
Gerasymchuk V.G., *Doctor of Economic Sciences, Professor*
National Technical University of Ukraine
"Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

STATE FINANCIAL SUPPORT FOR RURAL TERRITORIES OF THE EUROPEAN UNION: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The relevance of the article is due to the need to use in Ukraine the experience of the European Union in the implementation of the Common Agricultural Policy (CAP), aimed at state support of rural areas. The purpose of the article is an analytical review of the priorities, tasks, schemes and measures of the EU CAP for the organization and implementation of state support for rural areas. The article used survey and analytical research methods, studied EU legislation, on the basis of which state support is provided to rural areas. The following research methods were used as a decision-making tool in the context of the effectiveness of EU CAP measures for state support of rural areas: analysis and synthesis; induction, deduction and analogy; abstraction; generalization; idealization. To formulate recommendations, the European experience of typification of rural areas, the state policy of supporting rural development within the framework of the socio-economic, natural-climatic and environmental aspects is summarized. Attention is focused on the expediency of state financial support for rural areas, given the inability to fully perform the function of providing food to the population. The EU Regulations that determine the procedure for supporting rural areas through the European Fund for Rural Development (EAFRD) are analyzed. The CAP system has a special component (Second Pillar) addressed to rural areas. The expediency of singling out among agricultural producers of certain categories of farms worthy of special treatment by society and the state has been established. The trends in the development of rural areas of the EU in the context of reforming the CAP are analyzed. The effectiveness of CAP measures for state financial support of rural areas has been proved. Directions for using the experience of the EU countries to improve the mechanism for supporting the development of the rural economy at the state and regional levels are proposed: the organization of interdepartmental cooperation, the creation of a network of rural development agencies, the development of agricultural production, taking into account the needs of rural areas.

Keywords*: state support, European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), European Union, Common Agricultural Policy, rural areas, farming.*